

id. Lóczy Lajos (1849–1920)

A geológus Lóczy Lajos

Születésének 100 éves évfordulója alkalmával tartott előadás

TELEGDI-ROTH KÁROLY

„Nem többé idegen tájékok búbajos ujdonságainak fölfedezéseire, hanem hazám földjének tanulmányozására és leírására szolgáljanak a tapasztalatok.“ Ezekkel a szavakkal zárta le az aradmegyei Paulison 1889 augusztus 1. napján, 40 éves korában Lóczy Lajos a kínai Széchenyi-expedíció földtani eredményeit magába foglaló, több mint 400 oldalra terjedő munkáját, életének talán legnagyobb művét.

Ezt a célkitűzését híven követte életének további folyása.

Páratlan szellemi képességei és a zürichi műegyetemen Escher von der Linth, majd Heim Albert iskolájában, a Svájci Alpokban szerzett kitűnő földtani szakképzettsége voltak azok az alapok, amelyekben tudományos munkássága megindult. Nehány évet töltött el a budapesti Nemzeti Múzeumban, hol főleg annak őslénytani anyagával foglalkozott, de már 1877 végén, 28 éves korában hajóra szállt Triesztben, mint a Keletáziába tartó Széchenyi-expedíció geológusa. Úgyszólván gondolkodás nélkül, örömmel vállalkozott arra a rendkívül felelősségteljes feladatra, hogy Ázsia alig ismert belsejének bonyolódott és sok tekintetben sajátos földtani felépítéséről kilométerek ezreire át tartó, sokszor embertelenül fáradságos és veszedelmes vándorlásokban szerzett átnézetes megismerés és futólagos gyűjtések alapján olyan földtani összefoglalást adjon, mely a tudományos megismerést nagy lépéssel előre vigye.

Minden tekintetben teljes eredménnyel tette le életének ezt a legnehezebb vizsgáját. A 2½ évig tartó belsőázsiai expedíció folyamán csakhamar igazolódott, hogy Lóczy tudományos felkészültsége alapos, személyes tulajdonságai, éles esze, agilitása és szervezőképessége mellett pedig fiatal kora dacára egyénisége is teljesen kiforrott s így csakhamar ő vált az expedíció középpontjává. Csaknem 20 esztendő telt el kínai anyagának feldolgozásával, mert a földtani monografia megjelenését követően az őslénytani anyag más szakemberek bevonását is igénybe vevő rendszertani és rétegtani ismeretése a Széchenyi-monografia harmadik kötetében csak 1897-ben jelenhetett meg.

A magára vállalt feladatot tehát maradék nélkül elvégezte. Belsőázsiai munkájában az abban felhalmozott rengeteg anyag pontos regisztrálásán kívül — őt elsősorban jellemző módon — mindenfelé megjárta az átfogó, összesítő megismerések és gondolatok.

A nyugat-kínai hegyláncolatokban Lóczy mutatta ki először középső devonkorú tengeri üledékek jelenlétét és pedig a közép-

európaira emlékeztető kifejlődésben. De kimutatta továbbá a Kuen-Lün láncolatoktól északra fekvő hegységekben egészen a Gobi sivatagig nagy elterjedésben a kőszéntartalmú felsőkarbon képződést is olyan tengeri faunák közbeiktatódásával, melyek az oroszországi kifejlődés felé mutatnak. A Kuen-Lün hegyláncolattól délre elterülő felsőkarbon tenger üledékképződése megszakítás nélkül átnyult a permbe, sőt a Lóczy által Batangnál fölfedezett középső triász tengeri fauna tanúsága szerint még a középső triászba is.

A belsőázsiai munkában már a nagy Lóczy széles látóköre bontakozik ki és mikor az átvideált német kiadás is megjelent, művét a nagy nyugati nemzetek tudományos élete is a legnagyobb elismeréssel fogadta. Az elismerés látható jelei voltak később a francia akadémia Csihacssev-díja és a londoni Royal Geographical Society tiszteleti tagsága.

Már főiskolai neveltetésével, de különösen kínai eredményeinek feldolgozásával kapcsolatban összekötetésbe került számos külföldi kitűnő szakemberrel, így Heim Alberten kívül a bécsi Suess Edével és különösen a nagy kínakutató Richthofennel.

A belsőázsiai monografia lezárásakor tett fogadalmát híven megtartotta, életének további folyását teljes egészében a hazai földtudományos kutatásának szentelte, de mindég szem előtt tartotta azt az expedicióján szerzett megismerését, hogy a könyvből szerzett tudás mellett milyen nagy jelentőségű tájak kialakulásának és belső szerkezetének szemléleténél a minél szélesebb körű személyes tapasztalat és hivatottakkal folytatott személyes eszmecsere. Ahol csak tehetett, felkereste a világ legkülönbözőbb tájait, résztvett a legkülönbözőbb nemzetközi kongresszusokon, értekezleteken, valamint személyes tudományos megbeszéléseken. Kiterjedt levelezésben állott a külföld legnagyobb szaktudósaival — sajnos, hogy ez a levelezési anyag, belőle tanulságos megismerést meritendő, nem áll ma rendelkezésre. Egyetemi tanár korában tanítványait is újszólván évenként vezette a megszokottnál nagyobb lélekszámú kirándulásokra, így a Kaukázusba, Oroszországon keresztül Finnországba, a Svájei Alpokba, az olaszországi vulkánok vidékére.

Ez a széles látókörű, személyes tapasztalatokon nyugvó szemlélet jellemzi Lóczy egész munkásságát, ez emeli őt ki korabeli hazai kitűnő szaktársai sorából.

Ő a Kárpátok hegláncában a svájei Alpok egymásra tolodott takaródózetének csak nagyon szerény, miniatűr mását láthatta, a hazai bazalt és andezitkupokon a jávai Merapi, az olaszországi vulkánok morfológiai jellegeit iparkodott rekonstruálni. A Keleti Alpok magyar nyúlványaiban kibukkanó idős zöld eruptívumok felől, az Irottkő tetejéről pillantása keletnek, a Hezyes Drócsa paleozoos bázisos eruptív vonulatai felé szállt, lelki szemei a kettő között kapcsolatot kerestek. Mint a magyar földtani intézet gyermekeipőben járó fiatal geológusát 1913 nyarán meglátogattott az ellenőrző igazgató Lóczy Lajos. A Királyhágó környékét elborító kavicstakarón álltunk: ez a kavicstakaró messze elterpeszkedik úgy észak felé, a Rézhegység északi lejtőjén, mint nyugat felé, a Sebes Körös völgyébe utólag leszakadt árokban és sűrűn beiktatódik mindkét irányban nemcsak a pannoni, de a szármáti medenceüledékek sorozatába

is. Lóczy pár szóval világította meg, de azonnal érthetővé tette ennek a terjedelmes törmelék-kúpnek a keletkezési módját, mely a szarmáti szárazföldi időszakban indult meg a Bihar hegységcsoport felől annak északi oldalára és halmozta itt fel egyebek között a Vlegyászáról származó riolit-dacit kavicsok tömegeit is úgy, amint ő azt a belsőázsiai nagy lefolyástalan medencék peremein sokkal hatalmasabb méretekben látta.

A magyar föld felépítésére vonatkozó nagyszabású összefoglaló megismerések Lóczy hazai tárgyú munkáiban csakhamar feltűnnek és később mind világosabb, kikristályosodottabb formában visszavisszatérnek.

Mikor az egy csapással tekintélyé vált Lóczy belsőázsiai útjáról hazájába visszatért, úgy érezte, hogy a magyar földtani tudomány az ő szélesebb látókörű szemlélete mögött visszamaradt — ezzel a megismeréssel kellett beleilleszkednie a hazai tudományos életbe.

A magyar föld kutatásának első évtizedeiről — mai szemmel nézve — úgy szólván csodálatosnak tekinthető teljesítményeket könyvelhetünk el. Az abszolutizmus ideje alatt a bécsi földtani intézet tagjai végeztek az ország egyes részeiben, különösen az Északi Kárpátokban átnézetes földtani felvételt, 1867-től kezdve ennek a munkának Magyarországra eső részét az újonnan felállított magyar állami földtani intézet vette át részben személyekben is, mert pl. Böckh János magyarországi felvételét a Cserhát és Bükk hegységében 1864-től kezdve még mint a bécsi földtani intézet munkatársa végezte.

Kisszámú, de kitűnő volt az az úttörő gárda, mely a magyar földtani intézet munkáját elindította: Hantken Miksa az első igazgató, Hofmann Károly, Böckh János, Telegdi Roth Lajos, Pávay-Vajna Elek, egy-két főiskolai tanár, Szabó József, Koch Antal. Részben külföldön tanultak, közülök több bányamérnök volt. De egyveretű, közös lelkesedéssel és munkaszeretettel összekapcsolt, fegyelmezett kis társaság volt ez, mely a bécsi iskola nyomán és 1881-től kezdve egy erős egyéniség, Böckh János igazgatása alatt bámulatosan rövid idő alatt a magyar föld részletes megismerését hatalmas lépéssel vitte előre. A Dunántúl és különösen Budapest környéke, a Déli Bakony és Mecsek hegységek és egyes részleteiben a Déli Kárpátok és a Bihar hegységcsoport megismerésének alapjait ez a pionir munka sok tekintetben oly pontossággal és részletességgel rakta le, hogy azon azóta sem kellett sokat változtatni. Ennek a munkának látható eredményei a nagyrészben kiadott, de részben még ma is csak kéziratban elfekvő részletes földtani térképek, a földtani intézet kiadványaiban és egyéb helyeken is megjelent kimerítő rétegtani és őslénytani leírások és a földtani intézet múzeumában fölhalmozott dokumentumok, a fölvételekből eredő gyűjtés hatalmas anyaga. Szolid matéria, biztos alapok ezek, de a földtani intézet évi jelentéseinek és évkönyvének ezekben az években megjelent köteteiben, a földtani leírásokban földfejlődéstörténeti, vagy hegységszerkezeti összefoglaló gondolatokat általában hiába keresünk — talán még nem is volt elég tágkörű az alap, talán nem is érkezett még el az ideje a magyar föld messzemenő szintézisének.

A világotjárt Lóczy megszokta a nagy vonalakban való gondolkodást, törekvését a keretek közé szorított részletmunka nem elégítette ki. A Nemzeti Múzeumból 1883-ban a Földtani Intézetbe lépett át és nagy ambícióval fogott szűkebb hazája, a Hegyes Drócsa hegység földtani tanulmányozásához, de igazában nem érezte magát otthon a szigorúan a térképlapok határai közé szorított földtani intézeti munkában. Már 1885-ben a műegyetemre tette át székhelyét, hol rendkívüli tanárként a földtant adta elő. Ebben az időben újszólván minden idejét a kínai monografia anyagának a feldolgozása foglalta el.

Az 1889-es év, a kínai földtani monografia megjelenésének évsúlyos dilemma elé állította Lóczy Lajost: a budapesti tudományegyetem meghívta egyetemes földrajzi tanszékére és ő ezt a meghívást végül is elfogadta. Lóczynak erről a lépéséről Cholnoky Jenő a Földrajzi Közlemények 1920. évi kötetében. Lóczyról írott emlékezésében úgy nyilatkozik, hogy az Lóczyra „alighanem végzetesen elhibázott“ volt. Ő maga 20 évvel később, 1909-ben, a földtani intézet igazgatói székét elfoglaló beköszöntőjében sorsának e döntő fordulatára a következő szavakkal tér ki: „Választott szakom művelésében az a 20 év, amelyet az egyetem földrajzi tanszékén eltöltöttem, nagyon is korlátozott. Én nem vágyódtam az egyetemi földrajzi tanszékre, sőt rajta voltam, hogy a műegyetemen maradjak a földtan tanárául. De oly nagy többséggel hívtak meg a bölesészet-tudományi kar Hunfalvy János megüresedett földrajzi tanszékére, olyan erősen elémbe állítottak egy szép és jelentőséggel teli feladat teljesítése: a tudományos földrajz felvirágoztatása, hogy a kitüntető meghívást hajlamom ellenére hálával kellett elfogadnom.“

Abban a döntésében, mellyel az egyetem földrajzi tanszékét elfoglalta, kétségtelenül elsősorban az a kilátás vezette, hogy saját tanszékén sokkal önállóbb önrendelkezéssel működhet, mint a műegyetem kötött tanmenetében és az ottani bizonyos tekintetben függő helyzetében. Ebben nem is csalódott, az egyetemen a maga teljes függetlenségében bontakozhatott ki szervező tehetsége egy hazánkban új tudományág, a természeti földrajz megteremtésében és kiépítésében. Az őt annyira jellemző lázas ütemben szervezett és alkotott: a réginél hasonlíthatatlanul izmosabb és nagyobb tekintélyű Földrajzi Társaságot, Balatonbizottságot és mozgatta meg bel- és külföldi tudományos munkatársak egész sorát. Mégis életének ebben a legjobb 20 esztendejében — 40-től 60 éves koráig — munkásságában eredendő geológus elhivatottságának egyrészt háttérbe kellett szorulni, másrészt pedig ez a hajlam mégis — egyoldalúan — érvényesült ama széleskörű tudományos számos részletének rovására, melynek hazánkban vezéréül szegődött.

Lóczy egyetemes földrajzi katedráján — arra beállított szemléletével — elsősorban csak geomorfológiát művelt és tanított, a táj kialakulása pedig a föld történetének messze évmilliókba visszamenő multjában gyökerezik, hol alappilléreit, valamint kialakulásának stílusát egyedül a földtani kutatás fáradságos módszereivel lehet csak megközelíteni. Maga Lóczy 1912. évi földtani intézeti igazgatói jelentésében erős szavakkal kel ki azok ellen a „modern geomorfológusok“ ellen, akik „kevés geológiai, még kevesebb paleon-

tológiai előtanulmányul, de annál több képzelőtehetséggel, néhány napi kirándulás után egész hegycsoportok, néhány heti utazás után pedig több 1000 Km² területű kaotikus hegyvidéknek paleogeografiáját képesek behízelgő fantáziával és élvezetes olvasmányokban élénkbe adni.“

Egyetemi tanszékével új feladatot is vállalt, szakembereket kellett nevelnie. Nem rendelkezett ékes előadóképességgel, egyetemi előadásai csapongó gondolatmenetéből sokszor hiányzott a rendszeresség, sok újat, egyénit adott, gyakran többet, mint amennyit kezdő megemésztetni képes. Tanítványai nem annyira az előadásain, mint inkább a vele közvetlen érintkezésben, megbeszéléseken, kirándulásokon ismerték meg hatalmas tárgyi tudását és átfogó gondolatait, melyeket önzetlenül, két kézzel szórt színtelki felé, akiben tehetőséget, lelkesedést látott. Jól elindított tanítványok nőttek föl mellette, azoknak legnagyobb része azonban az ő hatása alatt a földtan művelését választotta.

1909-ben hívták meg az állami földtani intézet igazgatói székébe. „Két kézzel ragadtam meg az alkalmat a kedvemhez való munkához azzal a reménnyel, hogy tapasztalataim egy jó részét még sem viszem magammal a sírba és annyi sok évi munkám nem megy veszendőbe. Hatvan esztendőmmel azonban már esőkkenő erőben indulok új feladataim mezejére.“ — írja az igazgatói tisztséget elfoglaló beköszöntőjében.

Valóban, a hazai föld megismerésében és ismertetésében munkásságának ez az utolsó évtizede volt a leggyümölcsözőbb. A földtani intézet tudományos programjának megvalósítása egy új, magasan járó — szinte forradalminak nevezhető — szellem irányításával széles keretekben indult meg, de az eredmények teljes kibontakozására nem volt elegendő az az egy évtized, melynek nyugodt munkamenetét az első világháború is erősen befolyásolta.

Lóczy elgondolása szakított az addigi földtani felvételi rendszerrel. A magyar föld egyes hegyszerkezeti egységeinek monografikus feldolgozását indította el, egy-egy egység bejárását egy, vagy néhány együttdolgozó szakemberre bízta, de az egész munka legfelsőbb irányítását magának tartotta fenn és itt fáradhatatlannak bizonyult. Minden egyes munkán rajtatartotta a kezét, munkatársait sorra és gyakran fölkereste künn a terepen, megbeszélte, gondolatokat adott, irányított: sok kéz és egyetlen fej végezte a magyar föld részletes megismerésének merészen kibontakozó feladatát. A földtani intézetet új tagokkal bővítette ki, igénybe vett belső és külső munkatársakat és külföldről hozzá ajánlott fiatal erőket is. A már régebben fölvetett egységeket is korszerűen reambuláltatta és hajtotta azoknak az alapvető monografiáknak az elkészültét, melyek a magyar föld eljövendő nagy szintézisének alappillérei legyenek.

A már régebben feldolgozott Buda-Pilisi hegységhez csatlakozó Gerecse, Vértes, Bakony hegységek és a Borsodi Bükkhegység részletes fölvetelét úgyszólván egyidejűleg indította meg, valamint a Mecsek hegység térképének reambulációját és monografikus feldolgozását is. Ezt az utóbbi nehéz feladatot egyik sok reményre jogosító belső munkatársára bízta. Szorgalmazta a Déli Kárpátokban végzett régi felvétel egységes szempontokból való összefoglalását és

személyes kapcsolatot hozott létre az ott dolgozó magyar és a határon túl működő román geológusok között. Ebből a munkából azonban az ott életük javát eltöltött régi munkaerők sorra kidőltek. Nagyszabású programm pontja volt a Bihar hegység csoport monografikus feldolgozásának terve, ezzel intézetének legjobb tagjait bízta meg. Ide kapcsolódott be fokozott mértékben saját tevékenysége is, hiszen ebbe a feladatkörbe tartozott ifjúkori első témája, a Hegyes Drócsa földtani feldolgozása. Egy-két munkatárs jutott a Keleti Kárpátokba is. Sajátmaga külön feladatának, a Balaton Bizottság széleskörű tanulmányainak keretében a Balatonfelvidék legrészletesebb földtani felvételét tartotta fenn.

Hogy az Alpok és a Dinarák csatlakozásából a Dunántúli Középhegység felé tartó kiágazások összefüggései tisztázhatók legyenek, politikai vonalon kieszközölte, hogy Horvát-Szlavonország földtani felvétele — horvát geológusok közreműködésével — szintén bekapcsoltsák a magyar földtani intézet munkájába.

Végül 1913-ban megindulhatott a nagy összefogó terv egyik legfontosabb része, az Északi Kárpátok 10 évre tervezett újrafelvétele is. Erről a vidékről a 40—50 évvel azelőtt, a bécsi földtani intézet által készített átnézetes felvételek állottak csupán rendelkezésre, holott a Kárpátmedence földtani fejlődéstörténetét összefoglalni kívánó szintézisben — mindég ez a végső cél lebegett Lóczy szemei előtt — a Kárpátok koszorújának kialakulása ok és okozatban összefüggő, elengedhetetlen tartozék. Az akkor új takaróredőlmélet döntögette a kapukat és Uhlig legutolsó Kárpát-szintézise, mely még a Dunántúli Középhegységet is délről előretolódott takaróredőként ábrázolta, nyilvánvaló és részletesen megcáfolandó túlzásnak látszott.

A Felvidék újrafelvételeinek nehéz feladatára azonban néhány külső munkatárs közreműködésén kívül az első évben már csak a földtani intézeti tagoknak a rendes felvételi időn túl teljesítendő munkakészsége állott rendelkezésre. A felvidéki felvétel 1913-ban megindult, néhány évig — most már külön erre a feladatra kijelölt néhány munkaerővel — még tengődött, de bár figyelemreméltó kezdeti eredménnyel járt, kényszerűségből hamarosan végetért.

Ez az itt csak dióhéjban előadott hatalmas, jól átgondolt, egyéges munkaprogramm túlméretezettnek bizonyult. Ezzel tisztában volt maga Lóczy is és 1915. évi igazgatói jelentésében, mikor már egészsége sem volt kifogástalan, azt az óhaját fejezi ki, vajha a földtani intézet szellemi vezetését majdan olyan keretben adhatná át utódának, mint ahogyan azt ő maga elé tűzte — sajnos, az események másként alakultak.

1916-ban, mikor az ú. n. központi hatalmak Jngoszlávia legnagyobb részét megszállva tartották, Lóczy még egy utolsó, nehéz feladatra vállalkozott, a még csak kevésbé ismert és sokban félreismert nyugatszerbiai hegyvidék átnézetes földtani felvételére. Ez még önfeláldozóbb vállalkozás volt a belsőázsiai expedíciónál is, hisz az akkori szívós, kitartó fiatalember helyett most egy erősen megviselt szervezetű, de töretlen energiájú, a 70. életévéhez közeljártó öregember vette kezébe a kalapácsot.

Élete második nagy művének, a Balaton-monografiának megjelenését még megértte, a Lóczy szerkesztette 1:800.000 méretű Magyarország földtani térképe 1922-ben, valamint nyugatszerbia munkája 1924-ben, már csak halála után jelenhetett meg.

Azt az összefogó földfejlődéstörténeti és hegységszerkezeti képet, amely a magyar föld szemléleténél eléje tárult és a részletmunkában mind jobban tökéletesedett, Lóczy nagyszámú írásaiban elszórtan, részben többször megismétlődve találjuk meg. Talán legjobban összefogja ezt a képet az az inkább népszerű írásnak szánt közlemény, mely a „Magyar szentkorona országainak földrajzi, társadalomtudományi és közgazdasági leírása” című 1918-ban megjelent füzet Lóczy tollából származó, „Magyarország földtani szerkezete” című bevezetéseként jelent meg.

Megemlékezésem túl nagy terjedelmet öltenc, ha csak akármilyen röviden is megpróbálnám Lóczy írásaiból részletesen kihámozni mindazt, ami átfogó, új gondolat. Ilyen annak felismerése, hogy a Bihar-hegységsoportot délen félkörbe fogó Erdélyi Ércshegység a külső kárpáti vonulattal összehasonlítható flisöv-természetű és hogy benne a pregosau hegységképződés nyoma, közelebről a gyűrt és szirtekkel tarkázott idősebb krétaképződés fölött a gosau fáciésű felsőkréta rétegek viszonylagos zavartalan települése mutatható ki. Ilyen annak megállapítása, hogy az erdélyi és dunántúli óharmadkori tengermedencék egymástól elkülönült régiók voltak, ilyen a Dunántúli Középhegységet elborító alsómiocén-szarmáti korú kavicstakaró egységes, származásában is tisztázott felismerése és még egész sora olyan részletmegfigyeléseknek, melyek ma már közkinccsé váltak.

A nyugatszerbiai vándorlásaiban szerzett megismerés egészítette ki teljessé Lóczynak a magyar föld kialakulására vonatkozó elgondolását, azért ezzel az átfogó kérdéssel szerbiai posthumus munkájában foglalkozik talán a legrészletesebben. Főleleveníti Mojsisovic 1879-ben közzétett „keleti szárazulat”-gondolatát és ehhez esatlakozó előadásában nagy vonásokban vázolja a magyar föld területén a paleozoikum óta végbement tengeri és szárazföldi üledékképződés menetét és mikéntjét. A Keleti Alpok középső övében, közelebről a Karni Alpokban és a Bacherben keresi a nyugatszerbiai paleozoos vonulatoknak az Alföld és Dunántúl legnagyobb részét besüllyedt régióján túl következő folytatását. A takaróredő-elmélet legszélsőségesebb csapongása idején fogamzott meg Lóczy fejében a Keleti Alpokban gyökerező, a magyar föld területén a mélybe szakadva és a Balkánon folytatódva elterpeszkedő, a Kárpátok és a Dinarák redőződéseivel szemben merev, ellenálló természetű, magyar-jugoszláv-Rhodope kiterjedésű masszívum gondolata. Ez az a fogalom, amelyet Tisia-tömb, közbenső hegység, középső tömeg elnevezéssel ma már minden az alpi hegységláncolatok szerkezeti szintézisével foglalkozó gondolatmenet elfogad.

Lóczy életének végső szakaszán következtek be az 1919. évi forradalmi események. 1919. május 14-én a Földtani Társulat ülést tartott, mely ülésnek tárgya a földtani intézet és a magyar földtani kutatás reformja volt. Lóczy Lajos izig-végig demokratikus gondolkodására mi sem jellemzőbb, mint felszólalásában kifejezett az a

reménye, hogy a forradalom nyomán valóra válik az ő régi ideája: egészséges nemzetközi berendezkedés, ahol megszűnik minden viszály és torzszalkodás s országhatár. Az ő nagyszabású, szárnyaszegett tudományos programjának újraéledéséről álmódott. Csaknem pontosan egy évvel azután szemét örökre lehúnyta.

Ha születésének 100-ik évfordulóján Lóczy Lajos pályafutásán végigtekintünk, az a tanulság áll előttünk, hogy lehet valaki tehetőség, látókör, szervezőképesség és munkabírási tekintetében valamely nagyszabású tudományos feladatra akár mennyire is elhivatott, egy emberélet messzenéző tervek teljes megoldására legtöbbször túl rövid: ezt csak egymásra következő nemzedékek vállvetett, egyetértő munkaközössége valósíthatja meg. Lóczy Lajosnak ebben a tekintetben még életében kifejezett óhaja nem válhatott valóra. Halála után az ország állapotában mélyreható változások következtek be, nem úgy, ahogyan azt ő elképzelte. Utódai sűrűn váltották egymást. új, időszerű feladatok a földtani intézet munkásságát más, főleg gyakorlati irányokba terelték.

De el kell következni annak az időnek, amely Lóczy nagyszabású tudományos elgondolásait, ha talán bizonyos módosításokkal is, de újra programba veszi, mert gyakorlati földtani kérdések megoldásának alapja nem lehet más, mint a minél szélesebb körű és minél alaposabb, de egységes tudományos megismerés azon az úton, amelyen Lóczy vezetésével annak idején elindult.

Louis Lóczy le géologue

(Extrait du discours de Charles Telegdi-Roth prononcé à la Société Géologique de Hongrie dans la séance commémorative du centenaire de la naissance de Louis Lóczy.)

„Que désormais ces expériences servent à l'étude et à la description de la terre de ma patrie et non plus à la découverte des nouveautés charmantes des contrées étrangères.” C'est avec ces mots que Louis Lóczy termina son grand ouvrage renfermant les résultats géologiques de l'expédition Széchenyi en Chine. Le cours ultérieur de sa vie a suivi fidèlement ce chemin.

Lóczy a fait ses études en Suisse chez Escher von der Linth et Albert Heim. A l'âge de 28 ans il est parti pour la grande expédition chinoise, dont il est retourné avec un si riche matériel que son élaboration a exigé presque vingt ans de travail. C'est ensuite qu'il s'est adonné à l'étude de la terre hongroise. Son oeuvre entier est caractérisé par une vue large, reposant sur des observations personnelles, c'est cela qui l'élève au-dessus de ses collègues éminents contemporains. Les premières décades de ses recherches sur la terre hongroise témoignent d'une activité presque miraculeuse. C'est cette activité que Louis Lóczy a poursuivi avec d'excellents résultats.

En 1889 il a obtenu la chaire de géographie universelle de l'Université de Budapest et en 1909 il devint directeur de l'Institut

Géologique de Hongrie. C'est cette dernière décade de son activité qui a porté le plus de fruits sur le terrain de la reconnaissance et la description de la terre hongroise. La réalisation du programme scientifique de l'Institut Géologique fut inauguré par lui dans un esprit nouveau, à grande envergure, pour ainsi dire révolutionnaire, mais pour la réalisation complète des résultats cette décade, dont l'activité a été fortement influencée par la première guerre mondiale, n'a pas été suffisante.

Lóczy a rompu avec le système dont s'est servi l'Institut Géologique pour ses levées. Il a inauguré l'étude monographique des unités structurales du pays montagneux. Ses collaborateurs ont en pour tâche l'étude du terrain, mais il s'est réservé la direction suprême du travail entier. Il a eu sa main sur chaque oeuvre, il a souvent visité dans le terrain ses collaborateurs qu'il dirigea en discutant leurs observations et en leur communiquant ses idées.

La levée géologique à grande échelle des montagnes de la Serbie occidentale a été une entreprise exigeant beaucoup de fatigue. Cette étude lui a permis de compléter ses idées sur l'évolution de la terre hongroise et c'est pourquoi il traite cette question de synthèse avec beaucoup de détail dans son oeuvre posthume sur la Serbie.

Lóczy a bien mérité de la science en publiant la monographie du lac Balaton. Il a pu voir l'achèvement de cette oeuvre, mais la carte géologique de la Hongrie à l'échelle de 1:900,000 qu'il a rédigé n'a été publiée qu'après sa mort, en 1922.

Le meilleur résumé que Lóczy a donné de ses idées sur la genèse et la tectonique de la Hongrie a paru en 1918 dans une étude destinée plutôt au gros public. C'est aussi de lui que provient l'idée du massif, nommé Tisia, montagne ou masse intermédiaire, accepté aujourd'hui par toutes les théories concernant la synthèse tectonique des chaînes alpines.

En évoquant sa carrière nous apercevons cette vérité que la vie humaine est généralement trop courte pour la réalisation complète des grands projets, qui ne peuvent être achevés que par la collaboration harmonique de plusieurs générations. Il résulte clairement de son oeuvre que la base de la solution des questions de la géologie pratique ne peut pas être autre que la reconnaissance scientifique la plus large et la plus fondée, partant d'un point de vue unifié, comme l'a montré Louis Lóczy.